

Čitateljem v pouk in zabavo.

S čim se preživlja človek?

Ali je sploh mogoče, da bi sestavil statistik jedilni list za človeštvo tako, kakor je n. pr. izražena v številkah svetovna produkcija zlata? Človek ni stroj in že pripadniki enega naroda ali plemena se ne preživljajo na enak način. Tudi to je istina, da posedajo različni narodi različni tek ali apetit. Pri prehrani je treba upoštevati razliko v rasti telesa in podnebne prilike. Okus vzhodnih narodov je našel v rižu ideal prehrane; med tem ko uživa prebivalec srednje Evrope meso, kruh in krompir. Med belokožci je zelo malo takih, ki bi živeli izključno od rastlin; čisto drugače je v tem oziru pri Kitajcih, Japoncih in Indijcih.

Ljudje, ki uživajo samo rastlinsko hrano, so v znatni premoči. Tudi to dejstvo je treba upoštevati, da porabijo mesojedni narodi zelo veliko rastlinske hrane, ker uživanje mesa je le drago. Med rastlinsko prehrano je riž na prvem mestu, ker je stalni gost na jedilnem listu 410 milijonov Kitajcev, 325 milijonov Indijcev, 75 milijonov Japoncev, Turkov, Malajcev in še drugih azijskih narodov. Kar se tiče riža, pa se pri naštetem nismo ozirali, kako važno vlogo igra riž tudi v gospodinjstvu Evropejca ter Amerikanca.

Riž ne daje človeku toliko moči, kakor beljakovine živalskega mesa, in radi tega so rižojedci v stalni nevarnosti preslabe prehrane. Po zatrdilu strokovnjakov bi lahko nadomestil meso soja-fizol, ki je že tisočletja poleg riža glavna prehrana Kitajcev. Na Kitajskem, v pokrajini vsakoletnega pomanjkanja, se preživlja 420 milijonov ljudi izključno z rižem ter soja-fizolom, katerega zmeljejo v moko in si pečejo iz nje kruh. Soja-kruh vsebuje za okus Evropejca preveč oljnatih sestavin.

Če pomislimo, koliko ljudi živi od riža, pa se moramo zopet čuditi, kako je to, da, kar se tiče teže, je na svetu krompirja komaj za eno četrtnino manj nego riža. Izračunali so, da služi za človeško prehrano samo 500 milijonov velikih centov krompirja, ki se uporabi pretežno po srednji Evropi ter na Ruskem. Več nego polovica krompirjeve produkcije odpade kot prehrana za živino, mnogo krompirja porabijo za izdelovanje špirta in krompirjeve moke.

Od pšenice se uporabi letno 1 milijarda velikih centov in ravno toliko je tudi poraba rži, ječmena in ovs, ki služi živalski prehrani. Koruza je važno prehranjevalno sredstvo v vročih pokrajinah. Koruze se pridelata skoraj toliko kakor pšenice.

Izključno prehrano nekaterih narodov tvorijo banane in proso. Nadalje porabi človeštvo na leto 7 milijonov velikih centov olivnega olja.

Znano je tudi, da ujamejo ob evropski morski obali na leto 10 milijard slanikov. Ribji plen na celem svetu pa znaša na leto 200 milijonov velikih centov.

Zelo važno vlogo pri prehrani igra kravje mleko, katerega rabi človek na leto 4 milijarde velikih centov.

Preveč zahtevano.

Sosed: »Danes je vaš pes zopet celo noč tulil, a vi seve tega ne slišite, ker se vedno potepujete po krčmah.«

»Že prav, mislite, da bom vstajal radi ščeneta doma?«

Nekoliko preveč.

Lekarnar: »Tukajle so vaši praški za spanje, gospa Devetak, zadostovali bodo za šest tednov.«

»Prav lepa hvala, gospod apotekar, a tako dolgo ne maram spati.«

Razlika.

»Mi li lahko poveste razliko med revmatizmom in gihtom?«

»Položite palec v stiskalnico in privijajte vijak tako dolgo, da ne boste mogli več zdržati, potem boste znali, kako boli revmatizem! Zasučite še enkrat vijak, in dobili boste pravo predstavo o gihtu.«

V zagati.

Mestni otrok materi: »Mama, kako pravijo temle živalim?«

Mati: »Svinje, otrok moj.«

Otrok: »Kako jih nazivajo, če so čedno umite?«

Zvečer in zjutraj.

Teta: »Ali moliš, Tonček, večerno molitev?«

»Da, teta, vsak večer molim: Ljubi Bog, varuj me vsega hudega.«

»In zjutraj?«

»Zjutraj pač ne, po dnevu že pazim sam nase.«

Prva letalka.

L. 1806 se je vrnil iz Berlina v svoje rojstno mesto Braunschweig študent kemije Janez Karl Gottfried Reichard, sin ravnatelja tvornice za izdelovanje porcelana. Po vrnitvi v domovino ni govoril mladi Reichard o ničesar drugem, nego o dvigu profesorja Bourgeta v zrak v Berlinu, katerega je videl na lastne oči in ga je hotel tudi posnemati. Mladi Reichard je poročil v svojem rojstnem mestu 18letno Ivano Schmidt, hčerko knežjega točaja. Mladi par se je preselil kmalu po poroki iz Braunschweiga v Berlin, kjer je silil mladi mož z balonom v zrak. L. 1810 je zbral Reichard toliko denarja, da si je kupil balon in ga je dal tudi napolniti z dvigalnim plinom. Pri prvem dvigu je nabral od občinstva toliko vstopnine, da je tudi njegova žena izprevidela, da so dvigalni poskusi z balonom bolj dobičkanosni, nego kako drugo opravilo.

Dne 16. aprila 1811 se je upala mlada gospa Reichard sama v balonu v višino. Dvig se je posrečil omenjenega dne ob tretji uri popoldne iz vrta kraljeve živinozdravniške šole v Berlinu. Vs'opnina je znašala 4 groše na osebo.

Časopisna poročila o dvigu prve letalke so še shranjena in beležijo, da se je prikazala gospa Reichard pred odletom od zemlje prav veselo in brez najmanjšega strahu. Stopila je v gondolo, se priklonila številnim gledalcem, med katerimi so bili tudi člani kraljeve rodbine. Balon se je dvigal skraj z letalko počasi, nato pa naglo proti jugu v višino. V dveh minutah je zginila gospa pri oblačnem vremenu pogledu gledalcev. Drugo popoldne po dvigu so šele zvedeli Berlinčani, da je gospa Reichard srečno pristala na zemljo 3 milje proč od vzletališča pri Trebbinu in jo je tamkaj sprejel svetnik Hacke.

Drugi dvig je tvegala gospa Reichard že meseca maja 1811 in sicer celo ob nevihti z nalivom. Tretji dvig bi bila skoro plačala z življenjem. Iz mesty Dresden je hotela svojo letalno umetnost pokazati Saksoncem. V višini — kako visoko, ni znano — se je balon razpočil in letalka je priletela v grmovje v bližini kraja Saupsdorf, ne da bi se bila posebno hudo poškodovala.

Kljub opisani nesreči, ki bi bila tedaj oplašila marsikaterega novodobnega letalca, se je drznila gospa Reichard nekaj let za tem v Berlinu 8000 čevljev visoko. Avgusta 1816 se je lotila vožnje v balonu iz Hamburga in bi jo bil tedaj vihar skoraj pognal v morje.

Pogumna letalka je še pozneje ponovila balonske dvige v Braunschweigu, Aachenu, Bruslju, v morskem kopalšču Doberan, v Bremenu, v Pragi in na Dunaju. Njen zadnji polet je bil v Monakovem 1. oktobra 1820.

Zakaj je naenkrat prenehala z balonskim dviganjem, je neznan.

Treba še pribiti, da je imela gospa Reichard 7 otrok in je bila izborna gosposinja in dobra mati. Mož je odprl pozneje v Dresdenu dobrodočo trgovino s kemikalijami in se je dvignil v balonu zadnjič 9. oktobra 1835. Umrl je leta 1844 kot precej premožen.

Prva letalka gospa Reichard je preminula meseca februarja 1848 na posledicah kapi, ki jo je zadela ob bolniški postelji njenih dveh vnukov.

En hektar bukovega gozda

izhlapi v enem poletnem dnevu 30.000 litrov vode.

Najznamenitejša nemška pesnika

Goethe in Schiller sta si pisala od leta 1794 do leta 1805 več nego tisoč pisem.

Nemčija poseda

46.000 oljnatih tankov (shramb za bencin) s 55.000 črpalkami.

Najhitrejši vlak na svetu

prevozi 124 km dolgo razdaljo od Londona do Svindona v Wiltshire v 56 minutah in 47 sekundah.

Zahtevajte povsod

»Slovenskega gospodarja«!